

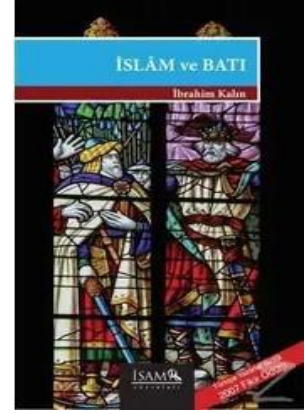
İslam ve Batı

İslam ve Batı, İbrahim Kalın, İSAM Yayınları, İstanbul 2004,

ISBN 9789753898799

Suna Albayrak¹

1971 yılında İstanbul'da doğan İbrahim Kalın, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden 1992'de mezun oldu. George Washington Üniversitesi'nde "Mula Sadra's Theory of Knowledge" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 2005-2009 yılları arasında siyaset ve dış politika gibi alanlarda bilgi üretmeyi ve üretilen bilimsel bilgiyi sorun çözücü formüller sunmayı hedefleyen, SETA Vakfı'nın kurucu başkanlığını yaptı. Başbakan başdanışmanlığı, Başbakan müsteşar yardımcılığı ve Cumhurbaşkanlığı genel sekreter yardımcılığı görevlerinde yer alan İbrahim Kalın, 2020 yılında profesör oldu. Hâlihazırda Milli İstihbarat Teşkilat Başkanı olarak görevini sürdürmektedir. İbrahim Kalın "*İslam ve Batı*" adlı eserini on bölüme ayırarak incelemiştir. Yazar eserde; tarihi seyir içerisinde, Batı ve İslam'ı birbirleriyle olan münasebetleri çerçevesinde ele almıştır.²

Batı'nın Doğu'yu ve İslam Medeniyetini kendinden farklı bir dünya, "öteki" olarak görmesi İslam'ın varlığını duyurmaya başladığı ilk zamanlara dayanmaktadır. Bu durum Doğu'nun Batı'ya karşı bakış açısı için de geçerli olup, iki taraflı bir hâl olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim iki toplumun bakış açılarını incelerken; onları kökenlerinden, hâkimiyet ve tarih anlayışlarından bağımsız düşünemeyiz.

Batı'nın kendini görüş biçiminden yola çıkarak, onun İslam algısının ana hatlarını oluşturan kabulleri görebiliriz. Böylece bu iki toplumun birbirlerini nasıl gördüklerine, algıladıklarına

Batı'nın kendini görüş biçiminden yola çıkarak, onun İslam algısının ana hatlarını oluşturan kabulleri görebiliriz. Böylece bu iki toplumun birbirlerini nasıl gördüklerine, algıladıklarına

---

¹Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunu, Avukat avsunaalbayrak@gmail.com

(Bu yazı Young Academia tarafından yürütülen Ar. Gör. Elif Haksever yönetiminde "Modernite'nin İzdüşümleri Yazarlık Atölyesi" kapsamında üretilmiştir.)

² (Kaptaki resim)Reconquista'yı başlattığına inanılan Don Pelayo ve Emevi Komutanı Alkame'yi Gösteren vitray- San Salvador Katedrali, Oviedo, İspanya

dair genellemeler yapılabilir. Bu nedenle eserin gayesi; Batı ve İslam'ın iç içe geçmiş tarihini gözler önüne sererek birbirleriyle etkileşimleri ağırlıkta olacak şekilde bu tarihi ele almaktır.

Hangi İslam ve Batı?

Öncelikle konumuzun ana başlıkları olan İslam ve Batı kelimelerini incelemek gereklidir. "Batı" ve "İslam" kelimeleri oldukça geniş anlamlı kelimelerdir. Her iki kelime de ayrı ayrı düşünüldüğünde farklı imgeler akla gelmektedir. Anlam karmaşasını azaltmak için bu kelimeleri tanımlayarak daha sınırlı manalara ihtiyaç duymaktayız. İlk olarak Batı kelimesini inceleyecek olursak; "Batı" kelimesi, "güneşin battığı yer" anlamında kullanılmaya başlansa da modern dünyada tek anlamının, güneşin battığı yön olmadığı konusunda hem fikiriz. Batı aynı zamanda Hristiyanlık dininin ana yurdu olarak görülmektedir. Hristiyanlık dini de diğer semavi dinler gibi Ortadoğu ve Mezopotamya kökenli olmasına rağmen Modern zamanda Batı ile Hristiyanlığın ayrılmaz bir parça olarak akla gelmektedir. Bunun nedenlerinden sadece biri, Doğu Hristiyanlarının göz ardı edilmesi olarak akla gelmektedir. "İslam" kelimesi ise hem bir dini hem de bir medeniyeti ifade etmektedir. Batı ise daha çok bir coğrafyayı ve o toplumun özelliklerini içermektedir. Batı'nın beslendiği kaynaklar; Greko-Roman kültürü ile Yahudi-Hristiyan geleneğidir. Ayrıca dünya tarihine de etkisi olan "Yunan Mucizesi"³, Batı'yı yadsınamayacak kadar beslemiş ve büyütüştür. İslam'ı besleyen kaynaklar ise "Kuran" ve "Sünnet" tir.

İslam'ın ortaya çıktığı Arap Yarımadası, VII. yüzyılın başlarında büyük bir kültüre ve medeniyete haiz değildi. Bu durum İslam'ın gelişmesi ve yayılması için bir avantaj sağlamış oldu. İslam dininin asil kaynakları olan Kuran ve Sünnet, kurulan medeniyetin damarlarına işledi ve kurucu unsurları haline geldi.

Böylece iki kelime arasındaki farklılıklar ve benzerlikler gözler önüne serilerek, belki de bu kelimeleri biraz sınırlayarak anlatım kolaylaştırılmaya çalışılacaktır. Ayrıca hiçbir toplumun ve kültürün durağan bir yapıda olmadığı, sürekli değişim içerisinde olduğu da unutulmamalıdır.

---

³ "Yunan mucizesi" kavramı, bilim ve felsefenin mucizevi olarak Eski Yunan'da ortaya çıktığını savunanlarca ileri sürülen bir varsayımdır.

Batı'ya Göre İslam

“Orta Çağ Batı dünyasının temel sorunlarından biri, İslam ve Müslümanlar hakkında ilk elden kaynaklara dayalı, sağlam ve güvenilir bilgiden yoksun olmasıdır.”⁴ Batı dünyası kendine biçtiği gaye ile “ben” tasavvurunu oluşturmuştur. Öteki olarak gördüğü İslam'a ve İslam'ı benimseyen toplumlara karşı bir tavır aldığını ve bu kötüleyici tavrının zamanla arttığını söyleyebiliriz. Bunun nedenlerinden sadece birisi, Hristiyanlar ve Yahudilerin İslam'ı dini açıdan bir rakip olarak görmesidir. Ne uzun zaman etkisini sürdüren Haçlı seferleri ne de farklı toplumlara beraber yaşama olanağını gösteren Endülüs Medeniyeti Batı'nın “öteki” tasavvurunu tam olarak değiştirememiştir. İslam'ın zamanla etki alanını arttırması da hâlihazırda var olan rekabeti arttırmıştır. Semavi dinlerin medeniyet kurma, erk sahibi olma gayesi belki de doğru pencereden bakmayı engellemiştir denebilir.

VIII. ve IX. yüzyıllarda iki dünya arasındaki etkileşimler arttığını buna bağlı olarak, İslam karşıtı söylemlerin arttığını görmekteyiz. Orta Çağ'a hâkim olan İslam algısının en önemli etken kişilerinden olan Yuhanna ed-Dımaşkî (ö.749), ilk kez yazdığı eserlerle İslam'a, Müslümanlara, Hz. Peygamber'e (s.a.v) karşı yanlış atıf ve ithamlarda bulunmuştur. İslam dini bir sapkınlık ve avamın dini olarak anlatılmıştır. Devamında ise Bizanslı teologların kaleme aldığı İslam karşıtı eserlere, Müslüman din âlimleri de eserleriyle cevap vermişlerdir. Böylece iki toplumun, “ben” tasavvurları yavaşça şekil almıştır. İslam'ın hızla tüm dünyaya yayılmasıyla beraber teolojik rekabete siyasi rekabet de eklenmiştir. IX ve X. Yüzyıllardan sonra İslam'ın bir medeniyet olarak; bilim, sanat ve düşünce alanlarında önemli atılımlar yapması ile kültürel alanda da Batı ile rekabetinin arttığı gözlemlenmektedir.

Skolastik dünyada kendisini tek kurtuluş olarak gören Katolik kilisesi, İslam'ı dini bir hasım olarak görmüştür. Bu durumun günümüzde yansımaları halen fark edilmektedir. Örneğin Papa XVI. Benediktus' un 12 Eylül 2006 tarihinde Regensburg Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada; “...son Bizans imparatorlarından Manuel II. Paleiologos' tan naklettiği şu söz: “Muhammed yeni ne getirmiş bana göster. Burada sadece şer ve gayri insani şeylerin olduğunu görüyoruz. Muhammed'in tebliğ ettiği inancın kılıç zoruyla yayılmasını emretmesi bunlardan sadece biri.”⁵ şeklindedir. Bu sözler, Batı'nın İslam'ı algı biçiminin

---

⁴ İbrahim Kalın, *İslam ve Batı*, İSAM Yayınları, İstanbul 2023, s. 45.

⁵ İbrahim Kalın, *a.g.e.*, s. 176.

değişmediğinin aksine kesinleştiğinin örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzdeki bilinen adı ile İslamofobi, Batı'nın İslam kabullerinin izlerini taşımaktadır.

Sonuç

Eserde denildiği gibi "Bu kitaba son nokta anlamında bir sonuç yazmak uygun olmaz."⁶ İslam ve Batı ilişkisi, gelişen modern dünyada farklı boyutlar kazanmakta. Küçük görülebilecek siyasi hadiseler ve devletlerarası ilişkilerde yaşanan pürüzler de çatışmayı alevlendirmektedir. Bu durumun yanı sıra, barışı düşleyen düşünürler de bulunmaktadır. "İnsanlığın elinde daha adil ve barışçıl bir dünya düzeni için pek çok imkân var. Bunun için bizden farklı olan insanlarla belli ahlaki ilkeler çerçevesinde yaşamayı öğrenmemiz gerekiyor. Ötekiyle barış içinde olabilmekse, kendimizle barışık olmamıza bağlı..."⁷ Yazar; tıpkı kitabın başında vadettiği gibi, esere adını veren bu iki farklı medeniyetin birbirleriyle olan etkileşimlerini tarihi seyrinde incelemiştir. Tarihi olayların bu iki dünyaya etkilerine ve birbirlerini anlayış biçimlerini yalın bir dille anlatmıştır. Yazar, eski vakıyalardan örnek verirken, o zaman diliminde yaşamış ve beslenmiş yazarların eserlerinden, söylemlerinden vb. alıntılar yaparak, tarih yanılığısına düşme ihtimalinden uzaklaşmış ve okurlar için gerçekliğini arttırmayı başarmıştır. "Ben" ve "öteki" tasavvurlarıyla yaptığı anlatım metni derinleştirmiştir. İslam ve Batı arasındaki çatışmayı, bu çatışmanın hangi nedenlerden ve gayelerden kaynaklandığını merak edenler için bu eser çok güzel bir başlangıç kitabı olacaktır. İbrahim Kalın'ın "*Barbar Modern Medeni*" isimli eseri, modernleşme ve medenileşme konularında daha geniş okumalar yapmak isteyenler için güzel bir devam kitabı olarak tavsiye edilebilir.

---

⁶ İbrahim Kalın, *a.g.e.*, s. 175.

⁷ Kalın, *a.g.e.*, s. 183-184.